

„Nem elég magyar anyanyelvűnek születnünk,
tanulnunk kell magyarul a sírig.”

Nagy László

Kedves 6. évfolyamos tanuló!

Nagy László megszívlelendő tanácsát már abban a tankönyvedben is olvashattad, amelyhez ez a munkafüzet készült.

Ezt a taneszközt azért állítottuk össze számodra, hogy miközben a szófajokkal kapcsolatos ismereteket elsajátítod, még több érdekes, a fantáziádat megmozgató és játékos feladatot oldhass meg. Közben szinte észre sem veszed, de sokat fejlődik majd kifejező-képességed és a helyesírásod. Lesznek szép számmal olyan gyakorlatok is, amelyeket a mindennapi kommunikációdban is jól tudsz hasznosítani.

Éppen ezért a nyelvtankönyvedhez hasonlóan tekintsd e munkafüzetet is jó barátodnak, segítődné, amire mindig támaszkodhatsz!

Jó munkát kívánunk!
A szerző és a szerkesztő

Hasznos információk

A munkafüzetben a következő jelölésekkel találkozol.

A feladatoknál lévő ikonok (jelzések)

Könnyen megoldható feladat

Közepesen nehéz feladat

Nehéz feladat

Párban dolgozzatok!

Csoportban dolgozzatok!

Házi feladat

A munkafüzetben található rövidítések

Alaktan

előtag = et

el = j

képző = k

kötőhangzó = kh

rag = r

szótő = szt

utótag = ut

Szófajtan

főnév

fn

melléknév

mn

főnévi igenév

fi

melléknévi igenév

mi

határozói igenév

hi

módosítószó

msz

határozószó

hsz

névelő

ne

ige

i

névmás

nm

igekötő

ik

névutó

nu

indulatszó

isz

segédige

si

kötőszó

ksz

számnév

szn

A munkafüzetben szereplő kézikönyvek rövidítése

ÉKsz. = *Magyar értelmező kéziszótár*. Főszerk.: Pusztai Ferenc. Második, bővített kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003

H. = *A magyar helyesírás szabályai* (11. kiadás). Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000

H. 17. = *A magyar helyesírás szabályai* (11. kiadás) című könyvben e sorszám alatt találd azt a szabályt, amelynek elolvasása segít a feladat megoldásában.

SzinSz. = *Magyar Szinonimaszótár*. O. Nagy Gábor – Ruzsiczky Éva. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005

Ismételjük!

1. Hangoztassátok a következő szavakat! Ügyelj a magánhangzók időtartamának helyes érzékeltetésére!

irigy – írás

dicsér – díszes

szivar – színes

siet – síel

bujkál – bújóccka

sujtás – súlyos

huszonegy – húszas

újság – ujjong

körút – kőfaragó

körözött – kőműves

csöpörög – csőposta

szökös – szőlőtő

a) Soroljátok betűrendbe az első oszlop szavait!

b) Alkossatok a második oszlop szavaival mondatokat úgy, hogy egy-egy mondatban a szó-pár mindkét tagja szerepeljen!

c) Találjatok ki egy olyan történetet, amelyben a harmadik oszlop minden szava előfordul!

2. Olvassátok el a következő mondatot!

Sirályok röpködtek körülöttünk, fújta a szél, és csak a víz loccsanását lehetett hallani.

a) A fenti mondat mely szavaira igazak az alábbi megállapítások?

Egy szótagú, magas hangrendű szó, mássalhangzója egyjegyű:

Három szótagú, vegyes hangrendű szó, van benne kétjegyű mássalhangzó:

Hosszú kétjegyű mássalhangzó van benne: _____

b) Hány hangból, betűből és írásjegyből állnak a következő szavak?

	hang	betű	írásjegy
<i>szél</i>	_____	_____	_____
<i>loccsanását</i>	_____	_____	_____
<i>sirályok</i>	_____	_____	_____
<i>hallani</i>	_____	_____	_____

c) Fogalmazzatok meg, mi a különbség

–hang és betű között! _____

–betű és írásjegy között! _____

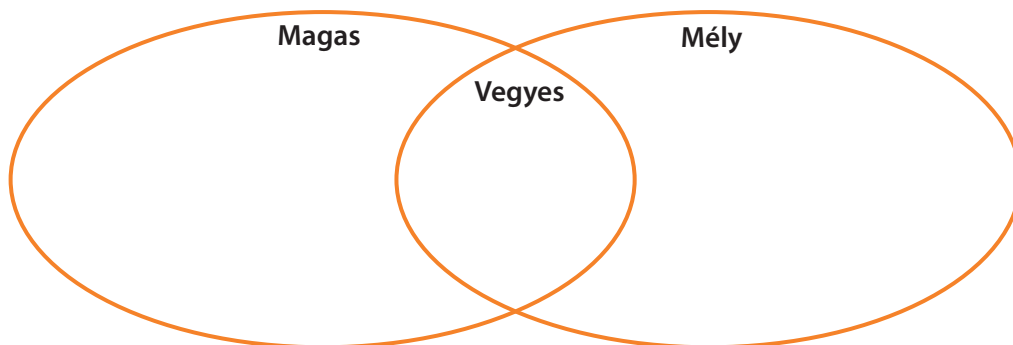
d) A *hallani* szó látszólag ellentmond az illeszkedés törvényének. Bizonyítsd be, hogy az ellentmondás valóban látszólagos! Mi az oka?

hallani: _____

3. Csoportosítsátok a következő szavakat a hangrendjük szerint!

nyár, vitorlázás, fürdés, úsznak, napoznak, lubickolnak, fagyznak, víz, szél

4. Toldalékoljátok a kérdőszóknak megfelelően az alábbi szavakat!

	Mit?	Mik?	Mivel?	Miről?	Milyen?
<i>nyár</i>	_____	_____	_____	_____	_____
<i>víz</i>	_____	_____	_____	_____	_____
<i>lúd</i>	_____	_____	_____	_____	_____
<i>út</i>	_____	_____	_____	_____	_____

a) Melyik helyesírási szabálypont foglalkozik a fenti szavak helyesírásával? Keresd meg *A magyar helyesírás szabályai* című akadémiai kiadványban!

b) Írd a vonalra a megfelelő szabálypont sorszámát! _____

c) Melyik helyesírási alapelv érvényesül a táblázatban szereplő szavak leírásakor?

5. Írjátok le betűrendbe sorolva az alábbi szavakat!

kátyú, áru, hosszú, szű, tanú, alku, arányú, karcsú, adu, lassú, odú, árú, gyanú, homorú

a) Rendezzék táblázatba a példaszavakat a megadott szempontok szerint!

Főnév	Melléknév

b) Fogalmazzatok meg, milyen összefüggés van a szavak szófaja és a szóvégi -u, -ú hang között!

c) Alkossatok kérdő mondatokat a képzett melléknevekkel!

6. Pótold a mondatokban a hiányzó mássalhangzókat!

Andi me_____ért me_____ a nagymamához.

A to___akkal teli kosarat to___játok a kamra sarkába!

Ági száraz lá___al lá___al át a tócsán.

Gábor korán ke___, így nem ke___ rohannia az iskolába.

Írj hasonló mondatot a rajzról!

7. Alkoss egy-egy mondatot az alábbi szó párokkal!

fejmel – fejel, hassal – hasal, szemmel – szemel

8. Pótold a szavak végén a hiányzó *-u, -ú; -ü, -ű* magánhangzókat!

gyönyör___, tan___, od___, szomor___, hatty___, sar___, esk___, gömböly___, Géz___,
gyűsz___, men___, baty___, bet___, varj___, könny___, báb___, gyan___, fi___,
sepr___, hossz___, szörny___, any___, ür___, keszty___, bür___

a) Írd le csoportosítva a fenti szavakat!

Főnév: _____

Melléknév: _____

b) Nézz utána a számodra ismeretlen szavak jelentésének az **ÉKsz.**-ban!

c) Keresd meg *A magyar helyesírás szabályai*ban azokat a szabálypontokat, amelyek az *-ú, -ű* végű szavak helyesírásával foglalkoznak!

d) Fogalmazd meg saját szavaiddal az ott olvasott szabályokat!

9. Rendezd táblázatba a következő szavakat a megadott szempontok szerint!

tanuló, gomb, papucs, nindzsa, kutya, Dórika, cicuska, zaj, falevelek, pufók, zsír, esernyő, szék, délelőtt, könyv

A szóban lévő mássalhangzók		
csak zöngétlenek	csak zöngések	zöngések – zöngétlenek

10. Egészítsd ki a szöveget a hiányzó toldalékokkal!

Károly kert_____ szorgos munka folyik. A nagypapá_____ metsz_____ a fákat.

Az öccs_____ hord_____ a gally_____, adogat_____. A báty_____ pedig ha-

lom_____ rak_____. Az édesany_____ a virágoskert hely_____ alakít_____ ki.

11. Írd le a következő szavak *-val, -vel* toldalékos alakjait! Húzd alá azokat a szavakat, amelyekben az egyszerűsítés elve is érvényesül!

Tóth, méh, Adrienn, bridzs, szék, sakk, Thelmann, Montágh, sah, Kiss, vágy, Kis

12. Pótold a szavakban a hiányzó *j* vagy *ly* betűket! Nevezd meg a csoportokat!

a) hé___a, bago___, ö___v, gó___a, papagá___, harká___, var___ú, für___, sirá___, fa___d

b) ___aguár, biva___, ma___om, ___egesmedve, cobo___, ka___mán, rá___a

13. Egészítsd ki a szólások és közmondások hiányos szavait *j* vagy *ly* betűvel!

Mintha há___al kezegetnék. Hol van már a tava___i hó? Hűlt he___ét találja. Nekimegy, mint biva___ a pocso___ának. ___ankónak mond___ák, ___ános is értsen belőle. A bag___okkal huhogass, a verebekkel csiripel___!

a) Amelyiknek nem ismered a jelentését, annak nézz utána O. Nagy Gábor *Magyar szólások és közmondások* című könyvében!

b) Találj ki olyan beszédhelyzeteket, amikor elhangozhatnak ezek a szólások, közmondások!

14. Írd le a következő szavak ellentétét!

apály – _____ mély – _____ idén – _____

széreny – _____ pityergés – _____ szögletes – _____

15. Orsolya néni szívesen üldögélt a parkban kedvenc padján. Egy történelmi tárgyú könyvet olvasott. Egy lapra kigyűjtötte a benne szereplő személyek nevét, hogy a könyvtárban még többet megtudjon róluk.

Dessewffy, Hajnóczy, Tartsay, Czetz, Cházár, Zichy, Savoyai, Wesselényi, Werbőczy

a) Sorold betűrendbe a fenti neveket! Ehhez segítségére lesz a **H. 15.** szabálypont!

b) Gyűjts régies írású magyar családneveket!

16. Kösd össze a szavak betűképét a jelentését tükröző képpel vagy képekkel!

hóember, körte, szalámi, zebra, toll, görkorcsolya

a) Egészítsd ki a következő megállapításokat!

Vannak olyan szavaink, amelyeknek egyetlen jelentésük van, ezek az _____
_____. A többjelentésű szavak esetében egy hangalakhoz
_____ tartozik.

b) Válassz ki a fenti többjelentésű szavak közül egyet, és mindegyik jelentésével írd egy-egy mondatot!

17. Egészítsd ki az alábbi mondatokat azonos alakú szavakkal!

Az édesanya valami rosszat _____, mert túl nagy a csend a gyerekszobában.

A _____ az élőlények szervezetének legkisebb egysége.

Senki sem _____ felmászni az öreg almafa tetejére.

Viki mindenkinek _____ levest a tányérjába.

Édesanya egy szép szalagot _____ a kislánya hajába.

A _____ körül kirándulók melegegnek.

A konyhában csöpög a _____.

Géza bácsi mérgében nagyot _____ az asztalra.

Alkoss most te két mondatot a kép segítségével!

18. Írd le helyesen a következő hibás szavakat!

fogoj, kesztyü, éllelem, fokható, szür, éjeliszekrény, készit

a) Sorold betűrendbe a helyesen leírt szavakat!

b) Állapítsd meg az **ÉKsz.** segítségével, hogy melyik szó melyik csoportba való! Írd a fenti szavak mindegyikét a táblázat megfelelő oszlopába!

Egyjelentésű szavak	Többjelentésű szavak	Azonos alakú szavak

19. Csoportosítsátok a rokon értelmű kifejezéseket! Csak a szavak számát írjátok a vonalra!

1. ló 2. slampos 3. egres 4. tűzhányó 5. paripa 6. törekszik 7. paci 8. köszméte
9. igyekszik 10. pacuha 11. pöszméte 12. kormányfő 13. lompos 14. iparkodik
15. kormányelnök 16. vulkán 17. miniszterelnök

20. Írd le a következő szavak ellentétét!

gyors – _____ mogorva – _____ vad – _____
éjszaka – _____ mozog – _____ jó – _____

21. Pótold a hangutánzó szavak hiányzó mássalhangzóit!

lo___an, cso___an, kaku___ol, frö___en, ko___an, do___an, szi___en, zi___en,
re___en, be___eg, ka___og, pa___og, rö___en, dö___en

●● 22. Egészítsétek ki az alábbi mondatokat a felsorolt hasonló alakú szópárok egyikével!

tartam – tartalom felelősek – felelősök tanúság – tanulság válság – váltság

A _____ igyekeznek pontosan ellátni a rájuk bízott feladatokat.

Az emberek _____ a környezet szennyezéséért.

A _____ előteremtése nehéz feladatnak bizonyult.

Az árvíz miatt _____ elhárító csoportot hoztak létre.

A cikk _____ sok vitát kavart az olvasók között.

Az utazás _____ a számítások szerint legalább 3 óra.

A fiúk az erdei táborban _____ tettek a bátorságukról.

Az újságban megjelent eset mindenkinek _____ szolgálhat.

■ 23. Olvasd el a Csörsz árka című népmonda részletét!

Amikor a **csatának** vége lett, Rád király nagy lakomát rendezett királyi **palotájában**. **Patakokban folyt** ott a bor, s akkora volt a jókedv, hogy még a sánta is táncra kerekedett. Egyedül Csörsz király nem táncolt, egyre csak a szép Délibábot, Rád király csodaszép lányát nézte. Hiszen nézhette, mert ilyen szépet még életében nem **látott**.

a) Bontsd a kiemelt szavakat szóelemekre! Írd az egyes szóelemeket a megfelelő helyre!

Szótő	Kötőhangzó	Jel	Kötőhangzó	Rag
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

b) Miből képeztük a következő szavakat? Írd le a példa alapján!

rendez – rend, kerekedik – _____, táncol – _____, nézhet – _____

▲ 24. Toldalékolj a következő szavakat a megadott képzőkkel!

- a) -ság, -ség szép, barát, víg _____
- b) -ít tan, szám, boldog _____
- c) -ul, -ül zöld, szép, sárga _____
- d) -ni rohan, ken, szán _____

25. Bontsd álló egyenesekkel szóelemekre a következő szavakat! A szóelemek elnevezése helyett a jeleket használd!

1 = szótó 2 = képző 3 = jel 4 = rag x = kötőhangzó

számítottam *kérnél* *írásban*

barátságunkat *fehérebben*

Házi feladat

1. Írd a táblázat megfelelő oszlopába a következő szavak mássalhangzóit!
(z. = zöngés, zt. = zöngétlen)

csúszda, bója, asszony, mély, fiú, nap, strand, kagyló, hattyú, hullám, dzsúsz

Mássalhangzó									
Egyjegyű betűvel jelölt				Kétjegyű betűvel jelölt				Háromjegyű betűvel jelölt	
rövid		hosszú		rövid		hosszú		r.	h.
z.	zt.	z.	zt.	z.	zt.	z.	zt.	z.	

2. Olvasd fel a következő szópárokat! Figyelj a mássalhangzók időtartamára!

hal – hall

kasza – kassza

megy – meggy

orom – orrom

fejel – fejjel

eset – esett

feje – fejje

len – lenn

hason – hasson

épen – éppen

- a) Másold le a szópárokat!

- b) Készíts szómagyarázatot a rajzon lévő tárgyakhoz!

6. Alakítsd át a következő mondatokat felszólító mondatokká! (A szórendet megváltoztathatod, de az igék számát és személyét nem.)

A hét végén sokat pihentek és játszottok, de tanultok is.

A nagymama kertjében gyakran kapáltok.

Finom uzsonnát csináltok a vendégeknek.

7. Gyűjtsd össze a *lyuk* szó szócsaládját!

lyuk, lyukas, _____

8. Gabi összeállította a család hét végi menüjét. Húzd alá benne a helyesírási hibákat!

Szombat reggeli: tolyásos rántotta tejával
 ebéd: gujásleves, hályas tészta
 uzsonna: madártely
 vacsora: lekváros dereje
Vasárnap reggeli: tükörtolyás
 ebéd: Újházy-tyúklevés, telyfölös
 gombapörkölt galuskával
 uzsonna: salyospogácsa
 vacsora: fasírtgojók malyonézes mártással

a) Írd le kijavítva Gabiék hét végi étrendjét!

b) Állítsd össze a ti családotok szombati és vasárnapi étrendjét külön lapra!

9. Mikor használjuk az egyszerűsítő írásmódot? Írj a megkezdett példákhoz továbbiakat!

a) loccsan, hosszú, meggy, _____

b) jeggyel, briddzsel, _____

c) tollal, orra (= Hová?), _____

10. Az összetett szavak határán találkozó, kétjegyű betűvel jelölt mássalhangzókat azonban nem egyszerűsítjük. Alkoss összetett szavakat az alábbi egyszerű szavakból!

kulcs, dísz, jegy, fény, gyűrű, nagy, csont, gyűlés, szemle, nyaláb, század, csomó

11. Alkoss néhány mondatos szöveget *Erdőben jártam* címmel! Használj minél több hangutánzó szót!

12. Alkoss összetett szavakból szólancot a példa szerint!

szénpor, porszem, szemüveg, _____

Az ige

Az ige jelentése

1. Olvassátok el az alábbi szöveget!

Tímea nagyon szereti a kutyákat. Neki is van egy. Minden délután sétál vele a közeli parkban. A múltkor, ahogy együtt futott a kutyájával, megbotlott egy faágban, és megütötte a lábát. Azóta fáj a lába. Az édesanyja borogatást tett rá, de nem javult. Elment az orvoshoz, aki kenőcsöt írt rá, és fáslit javasolt.

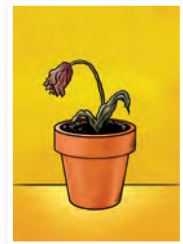
a) Húzzátok alá a fenti szövegben az igéket!

b) Csoportosítsátok őket a jelentésük szerint!

Cselekvés	Történes	Létezés
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

2. Válaszolj egy-egy történetet kifejező igével az alábbi kérdésekre!

- Mi történik, – ha a hőmérő higanyszála 0 °C alá süllyed? _____
– ha nem öntözik a virágot? _____
– ha kifényesítjük a cipőnket? _____
– ha valaki sokat napozik? _____

3. Képezz igéket az -l képző segítségével az alábbi szavakból a példa szerint! Fogalmazd meg az idevonatkozó helyesírási szabályt!

fésű, ború, hegedű, bosszú, köszörű, derű, csepű

fésű → fésül _____

4. Pótolj az igékben a hiányzó j vagy ly betűt!

sü____ed, moso____og, megfá____dul, fo____dogál, ráfű____, bé____egez,
gomo____og, fo____togat, mé____ül, mé____ít, elfele____t, bú____ócskázik